

Oslo 9.12.2020

Fikk vi bare myke pakker og ingen reelle nyttårslofter?

Det er snart jul og det er mye fokus på pakker. Pakker synes de fleste av oss er OK å få – særlig de med det vi ønsker oss mest av alt og har forhåpninger om at noen vil gi oss.

Vi har ventet på en Pårørendestrategi med handlingsplan siden i 2017.

Nå er den her og vi har pakket opp og begynt å studere – hva har vi egentlig fått? Har den innfridd som forventningene som vi og mange med oss har at den skal inneholde?

Første klare uttrykk ligger tidlig og det er at den innsatsen som pårørende gjør, oppjusteres i antall årsverk! Det er har vært brukt tall mellom 90 000 til 110 000. Nå skriver man hele 136 000 årsverk som ytes av pårørende – og det er da ganske klart at det er halvparten av omsorgen som ytes til landets syke, eldre og hjelpetrequende!

Pårørendestrategien uttrykker tre hovedmål:

- **Anerkjenne pårørende som en ressurs.** Her beskriver man godt hvordan man i større grad må jobbe for å anerkjenne pårørende som viktig samarbeidspartner og omsorgsgiver
- **God og helhetlig ivaretagelse av alle pårørende slik at pårørende kan leve gode egne liv og kombinere pårørenderollen med utdanning og arbeid.** For en Regjering som verdsetter arbeidslinja og fullføring av utdanning er det naturlig.
- **Ingen barn skal måtte ta omsorgsansvar for familie eller andre.** Barn som pårørende har stort fokus og plass i strategien og det er bra. Vi vet at det er over 450 000 barn lever med at minst en av foreldrene har en psykisk lidelse eller misbruk av alkohol.

Men ser vi at disse målene er mulige å finne igjen i handlingsplanene og i tiltak? Derom er inntrykkene noe mer varierte.

Hva finner vi konkret at strategien og handlingsplanen omhandler?

- Sterk intensjon om at pårørende skal medvirke mer, med både bruk av samarbeidsavtaler, pårørendeutvalg, kontaktperson og bruk av ordet Pårørendemedvirkning! Det gir pårørende en egen plass, så de går ut fra å ligge under Brukermedvirkning til å bli en part som deltar med egne forutsetninger.
- Økt fokus på foreldre til barn som er syke under 18 år
- Bra at man vil lovfeste koordinatorrollen som skal hjelpe familien
- Strategien beskriver godt hva som er mange pårørendes utfordringer der man ønsker å bidra til at de får det bedre
- Bra at de ønsker å satse videre på de gode aktivitetene bruker og pårørendeorganisasjonene gjør for pårørende.
- Bra at de har innvilget 20 millioner til organisasjoner som har aktiviteter for personer med demens og 15 millioner til aktiviteter til hjemmeboende eldre og regner med at det er starten på å satse på dette området
- Bra at de foreslått 100 millioner til barn og unge med nedsatt funksjonsevne.
- Foreslår å se på hus-vikar for foreldre med alvorlig syke barn.

Noe av det som vi ikke finner lite igjen i handlingsplan eller tiltak er blant annet:

- Pårørende har vært kritisk viktig i covid19 tiden, så derfor trengs det kriseberedskapsplaner hvor pårørende er inkludert i planene.
- Unge pårørende som er i utdanning eller i starten på jobblivet har ikke fått noen spesifiserte tiltak, som eksempelvis kunne vært i henhold til fraværsregelen, få støtte til å fullføre utdanning eller studieløp utover normert tid samt sikre dem økonomisk eksempel via Lånekassen.
- Antallet eldre pårørende i pensjonistalder vil øke. Disse kan ende med å hjelpe både foreldre, partnere, barn og barnebarn. Hvordan skal man avdekke og hjelpe dem?
- Hvis målene er bedre liv og å kombinere pårørenderollen med utdanning og arbeid – hvor er da handlingsplanens tiltak for omsorgsdager for de over 18 år eller permisjonsordninger som sikrer likt utgangspunkt for alle som er i arbeid? Den største gruppen pårørende er voksne pårørende 35-70 år, som er i arbeid og hjelper generasjonene under, ved siden av og over dem, altså «Sandwich generasjonen» I dag får man ulike muligheter ut fra hvor man jobber – i stat, kommune eller i privat sektor. Dette gjør at pårørendeomsorgen behandles ulik ut fra arbeidssted – og arbeidsgiverne får det ulikt dekket. Det burde mange reagere på!
- Pårørendestrategien skulle være et av 6 hovedpunkter i ny NOU om Kvinnehelse. Men dette kan vi ikke se er gjengitt som tiltak i strategien for å ta tak i både kjønnsforskjeller i omsorg og helseutfordringene som mange (kvinner) har. Likeledes er det viktig for å likestille omsorgen. Omsorg er omsorg, som vi behandler likt for alle småbarnsforeldre, men altså forskjellsbehandler når man er pårørende. Er det likestilling?
- Informasjon er nøkkelen til mye. Hvorfor er man så vag å skrive «oppfordre kommunene til utvikling av oversiktlige nettsider? Å få nødvendig informasjon om muligheter og rettigheter og kommunens tilbud er essensielt for å kunne orientere seg for å finne løsninger for pårørende. Mange finner i dag ut av dette altfor sent. «Hadde jeg bare visst før»...er et utsagn mange pårørende forteller oss.
- Det nevnes at lærere må få økt kunnskap om barn og unge som pårørende. Men hvor er tiltakene for å sikre at kunnskap om og samarbeid med pårørende må inn i alle helse og sosialutdanninger, hvor størstedelen av de som møter pårørende befinner seg? Og hvordan skal man sikre at sykepleiere og andre faktisk har den nødvendige tiden det tar for å ta samtaler med og følge opp pårørende?

Vårt inntrykk er at strategien i stor grad er utarbeidet av Helse og Omsorgsdepartementet, med medvirkning fra Barne- og Familiedepartementet. Men 3 andre departement har satt få spor i strategien og handlingsplanen, enda de er viktige for den store gruppen av pårørende mellom 35-70 år.

- Pårørendeomsorgen må likestilles med annen omsorg og for å lage rammer for et arbeidsliv som gjør at pårørende ikke må inn i sykefraværstallene, når de trenger tid for å ordne opp for seg selv og den de er pårørende til. Dette ligger under Arbeids og sosialdepartementet og Kulturdepartementet.
- Kommunene er premissgiver for gode liv, også som pårørende. At Kommunal og moderniseringsdepartementet (KMD) står oppført med bare 1 tiltak om å skaffe bolig for utsatte grupper, er ikke nok. De bør vært involvert i langt større grad med en frist til kommunene for å etablere tiltak for å bedre informasjonen og for å systematisere samarbeidet. Det er KMD som i stor grad har ansvaret for økonomi og ressurser som må til for at strategiene og tiltakene i handlingsplanen kan bli realisert i kommunene. Vi hadde ventet mer fra dem, og håper de har noen nyttårsforsetter.

Alt i alt er det på pluss-siden:

1. Vi har fått den første Pårørendestrategien 2020-2025 med handlingsplan som tegner opp et kart over mange og store utfordringer.
2. Noen av utfordringene har fått klare veier som de skal gå. Andre står igjen uten en tydelig adressat, hvem som skal ta utfordringen eller retningen de skal ta.

Symbolsk kan vi derfor sammenlikne Pårørendestrategien med handlingsplan med årstiden vi går inn i. Den har mange myke pakker med sånt som varmer. Varmer ord som anerkjennelse, ressurs og medvirkning og legge til rette for. Men det har vi fått så mange ganger før

Vi liker Nyttårslofter bedre enn julegaver i denne sammenheng! Nyttårslofter er noe man setter seg for å gjøre mer av, gjøre mindre av noe eller gjøre noe helt nytt! Det er noe man jobber med og som man regner med har en positiv gevinst på sikt!

Pårørendealliansen sitt Nyttårslofte er derfor at vi skal jobbe med Pårørendestrategien, handlingsplanen og tiltakene og følge opp - både det som står der – og det som ikke står der!

Kontakt for uttalelser:

Leder Anita Vatland tlf 91753806

Fagsjef Anne-Grethe Terjesen tlf 91885095